

publicació de la lliga dels drets dels pobles

p a p e r s

núm. 31/2005

LLIGA DELS DRETS
DELS POBLES

el debat sobre la Constitució europea: la cerimònia de la confusió, Montserrat Pi / balanç del govern de Lula segons el moviment sense terra de Brasil / claus per entendre el conflicte de Costa d'Ivori / Chile, la memoria se impone a la barbarie / cinema i realitat social al Brasil

Des de la junta... Joan Casañas	2
Retalls de premsa	4
Opinió El debat sobre la Constitució europea: la cerimònia de la confusió Montserrat Pi	5
Amèrica Llatina Balanç del govern de Lula segons el moviment sense terra de Brasil Secretaria Nacional de l'MST	10
Àfrica Claus per entendre el conflicte de Costa d'Ivori Grup d'Àfrica Negra	12
Amèrica Llatina Chile, la memòria se impone a la Barbarie Mónica González Clarín	14
Cinema Cinema i realitat social al Brasil Isabel Ruíz	15
Biblioteca Bibliografia destacada	18
Activitats de la Lliga	19

Revista Papers

Edita Lliga dels Drets dels Pobles
Tiratge 1.100 exemplars
Data d'edició Gener de 2005
Consell de Redacció Rita Huybens, Neus Morgui, Albert Roig, Isabel Ruíz, Salvador Sort i Xavi Zulet.

Revista trimestral
Disseny i Impressió Impremta Dit i fet

LLIGA DELS DRETS DELS POBLES

Adreça Carrer Sant Isidre, 140 (Ca l'Estruch)
08208 SABADELL

Adreça Postal Apartat de Correus 2045
08200 SABADELL

Telèfon i Fax 93 723 71 02

Web www.lligadelsdretsdelpobles.org

Adreça electrònica info@lligadelsdretsdelpobles.org

Horari d'atenció al públic De dilluns a divendres de 17 a 21 h

Disposem d'una biblioteca especialitzada en drets humans, desenvolupament, cultura de pau, política, pobles indígenes, món àrab i musulmà... on trobaràs informació alternativa a la dominant. Pots consultar el fons bibliogràfic a la nostra web. L'horari de consulta del biblioteca és de dilluns a divendres de 17 a 21 h.

La Lliga dels Drets dels Pobles no comparteix necessàriament, l'opinió dels autors dels articles publicats en la revista. Respectem la llengua original en que s'han escrit els articles.

La Lliga dels Drets dels Pobles agrairà la reproducció i divulgació dels continguts d'aquesta sempre i quan se citi la font.

Fotografia de portada: Sessió de debat al parlament europeu amb una alta representació dels mitjans de comunicació.

Des de la junta

Militàncies intermitents

En la realitat social més propera que ara ens toca viure, es donen certs canvis que, tot i essent més aviat petits i de segon ordre, obliguen a entitats com la nostra, a replantejar i reformar determinades pautes d'orientació i d'organització. És un replantejar i reformar que demana força inventiva, força creativitat. Ja no s'hi val, com en reformes anteriors, en simples retocs en l'organització i una crida als socis demanant-los més compromís i militància. Ja no s'hi val amb el típic sermó: Ep! Noies i nois, a veure si col·laboreu més!

No s'hi val, perquè precisament un d'aquests canvis socials que afecta molt a la Lliga - del qual ara no us podem donar xifres ni estadístiques ni estudis de per què es produeix - és que moltes persones, joves i no tant joves, es veuen en una situació econòmica, o familiar, o professional, que fa pràcticament impossible, o molt difícil, que puguin assumir un compromís de militància real, activa i decidida, en alguna entitat o moviment, de manera que es pugui comptar amb elles per un període de, per exemple, dos anys.

Si fins ara eren normals i freqüents les militàncies de llarga durada, que permetien la creació de grups estables a la Lliga, i assumir projectes que avançaven per terminis de molts anys a la vista, ara, aquestes militàncies van desapareixent i apareixen les diguem-ne militàncies intermitents. Que no volen dir falta d'interès o de ganes, sinó simplement que la persona es troba que ves a saber on l'haurà portat la vida d'aquí a dos, tres o quatre anys. És un fet que moltes persones, més o menys per força o per ganes, accepten viure en la interinitat en gairebé tot, i volen mantenir l'agilitat d'adaptació sense haver d'assumir gaires trencaments.

No ho criticarem pas, sobretot en cada cas concret, tot i que aquesta acceleració i flexibilització de la nostra societat a alguns no ens convenci gaire i ens sembla plena de trampes deshumanitzadores.

continua a la pàgina següent >

amb la col·laboració de:

Si fins ara eren freqüents les militàncies de llarga durada, ara van desapareixent, i apareixen les, diguem-ne militàncies intermitents.

Es comprèn doncs, que, la Junta de reflexió de la Lliga dels passat 13 de desembre estigués destinada a aquest tema, a aquesta realitat. I podríem formular així la pregunta inicial: Quina Lliga volem per a una militància no permanent, gairebé esporàdica de la majoria dels seus socis? Quina organització hem d'assumir o haurem d'inventar per seguir perseguint els objectius que ens són propis, però sense l'estil de treball amb grups especialitzats, permanents, de llarga durada, que és com hem funcionat des de fa molts anys i fins ara?

Us serà fàcil recordar grups que hi ha o hi havia: el de Recursos Pedagògics, el de Xile, el de Yurimaguas, el d'Àfrica Negra, el de, el de,... si n'hi ha hagut de grups!

Si aquest estil de treball en base a grups més o menys nombrosos, estables, centrats en un tema a fons, de llarga durada, sense data de caducitat prevista, i amb una Junta Directiva formada fonamentalment per un representant de cada grup, ja és impracticable, quina nova orientació i estructuració de la Lliga hem d'establir? I potser es tracta d'alguna cosa més que d'una nova estructuració. Quin invent, quina mena d'ONG ens cal fer per seguir fidels a les causes per les quals sempre hem treballat i que segueixen vigents i urgents, des de la ciutat de Sabadell?

Insistim. No es tracta de desànim, ni, podríem dir, de manca d'energies. Ni d'aquest gust, tan estès en entitats i grups, de sovint mirar-se el melic i començar a parlar

una i altra vegada de com anem i com hauríem d'anar, per acabar, normalment, amb penes i laments. Es tracta, ara a la Lliga, d'aquesta dosi d'iniciativa, imaginació i creativitat que les noves realitats demanen. Cal ser fidels a la realitat i no somniar impossibles. (Una altra cosa és somniar que realitats de justícia i humanització que per ara són impossibles algun dia arribaran a ser possibles i cap allí empenyem.)

Ves a saber si d'aquí a pocs anys, tots tornarem a uns tipus de vida més estables i serens, amb possibilitat i ganes de compromisos de llarga durada, com arbres –permeteu-nos una mica de poesia- contents de formar part d'un bosc que avui aixopluga i dona vida, i demà també, i l'any vinent també, i l'altre,... Però, de moment, sembla que gairebé tothom, sobretot la joventut, és una altra mena d'arbre, un bon trasplantable, per fer jardins on calgui. Doncs som-hi!

Sens dubte que aquest factor, el de les militàncies, no és l'únic, ni de bon tros, a tenir en compte a l'hora de pensar un pla estratègic per a la Lliga. Però l'hem volgut destacar perquè molts lectors i lectores s'hi poden sentir reflectits.

Ja sabeu, per tant, quin repte ha assumit i procurarà resoldre en les properes setmanes la Junta de la Lliga. Tothom que vulgui dir-hi la seva, sap que pot fer-ho.

Joan Casañas

Retalls de premsa

El gobierno en Yemen, no ha hecho nada para acabar con el tráfico de niños.

Tráfico de niños en el Yemen

El tráfico de los niños yemenitas hacia Arabia Saudí es un fenómeno nuevo, al menos su documentación, pero no lo es la compra de niños por Jeques saudíes. Ha sido denunciada la venta de niños de Bangla Desh, menores de 10 años, como jinetes en carreras de camellos. También se ha reportado la venta de niños y niñas de Somalia esclavizados como “trabajadores” del sexo. Pero por intereses geopolíticos de Imperio la corrupta monarquía saudí cuenta con una especie de inmunidad en la prensa y en los organismos internacionales a su constante violación de los derechos humanos. Hasta ahora las autoridades saudíes se han limitado a limpiar sus calles de niños limosneros mandándolos de regreso a Yemen mezclados con los adultos, pero poco ha hecho por castigar, por ejemplo, a los agricultores que explotan a estos niños, o en gastarse algo de su insultante riqueza para atenderlos.

El gobierno en Yemen, al menos hasta ahora, tampoco ha hecho nada para acabar con este negocio ilegal. En la fron-

tera decían que los traficantes están identificados, pero se sienten impunes. (...) En las comunidades donde esta industria de explotación infantil ha florecido la actuación es incluso más difícil que en la frontera. Cuando se recrimina a estas familias su conducta, muestran el contrato que han firmado como si su actitud estuviera amparada en bases legales. (...) Por su parte, las autoridades locales no hacen nada porque dicen que esta práctica no está criminalizada por la ley. Al fin y al cabo se trata, argumentan, de un acuerdo entre los padres, los traficantes y los niños hecho con el consentimiento de los tres y plasmado en un documento legal.

Mark Aguirre, El Viejo Topo, Núm 200-201, diciembre de 2004

El ingreso de Turquía en la Unión Europea

El debate sobre el eventual ingreso -en una docena de años- de Turquía en el seno de la Unión Europea carece de sutilezas. Y autoriza muchos delirios. Con un fondo de “choque de civilizaciones”, testimonia la actual angustia identitaria de las sociedades occidentales frente al islam. Y saca finalmente a la luz la islamofobia que obsesiona a la casi totalidad de las familias políticas.

Apostando por el rechazo instintivo a un gran Estado de mayoría musulmana, algunos, para negar su ingreso, esgrimen argumentos “técnicos”. Hacen de la geografía, por ejemplo, un criterio de exclusión definitivo. (...)

Otros recurren a la historia. (...) Sucesor del Imperio Bizantino, el Imperio Otomano tuvo de hecho la ambición de dominar el Mediterráneo y Europa (proyecto varias veces quebrado, particularmente en Lepanto en 1521). Esta ambición no convierte a Turquía en una especie de “anti-Europa”. Otros Estados -España, Francia, Alemania- también acari-

Ningún otro país consintió sacrificar tantos aspectos de su cultura para afirmar su identidad europea.

ciaron el proyecto de someter al Viejo Continente a su potencia. Y nadie discute su europeidad. (...)

Ningún otro país consintió jamás en sacrificar tantos aspectos fundamentales de su cultura para afirmar su identidad europea. La Turquía moderna llegó hasta a abandonar su antiguo sistema de escritura (árabe) para adoptar caracteres latinos; sus habitantes debieron deshacerse de sus ropas tradicionales para vestirse con vestimentas occidentales y, en nombre de un laicismo oficial inspirado por la ley francesa de 1905, el islam dejó de ser religión de estado. (...)

Queda por recorrer un largo camino en materia de respeto de las libertades públicas y de los derechos fundamentales. (...) Pero la perspectiva de adhesión a la Unión ya tiene como efecto principal reforzar la democratización de Turquía, su laicismo y la defensa de los derechos humanos. Para los grandes países del Mediterráneo oriental, amenazados por la violencia y por corrientes oscurantistas, esta adhesión constituirá un mensaje concreto de esperanza, de paz, de prosperidad y de democracia.

*Ignacio Ramonet
Le Monde Diplomatique
(edició espanyola),
núm 109, novembre 2004*

La primera confusió del debat comença amb el propi nom del tractat

El debat sobre la Constitució europea: la cerimònia de la confusió

El debat sobre la constitució és confús, i sovint hi ha afirmacions contradictòries, i amb molt poca informació

La convocatòria d'un referèndum el mes de febrer de 2005 per pronunciar-nos sobre la Constitució europea ha generat un debat en el que tots els partits polítics i també altres organitzacions i persones expressen la seva posició. Tot i que aquest és, en principi, un fet positiu des d'un punt de vista democràtic, també s'ha de dir que es tracta d'un debat sovint confús, en el que es donen moltes opinions, amb afirmacions contradictòries sobre el mateix text, i molt poca informació. Per ara, no hi ha hagut campanyes institucionals amb l'objectiu d'explicar el contingut d'aquesta Constitució, ni tan sol se n'ha distribuït un exemplar entre la ciutadania. El President del Parlament Europeu, Josep Borrell, ha arribat a declarar que no cal que tothom es llegeixi el document, n'hi ha prou en

entendre "el seu sentit polític". No és fàcil, doncs, que les persones cridades a votar en el referèndum puguem formar el nostre criteri amb un mínim de rigorositat.

¿Tractat o Constitució?

La primera confusió comença ja amb el nom. Malgrat s'hagi generalitzat l'ús de l'expressió "Constitució europea", la denominació oficial és "Tractat pel qual s'estableix una Constitució per Europa" i cal no oblidar que un tractat no és el mateix que una constitució. Un tractat és una norma de dret internacional, un acord entre estats. Una constitució, en canvi, neix d'un poder constituent que institueix una comunitat política.

Doncs bé, no hi ha dubte que el text que se'ns presenta és formalment un Tractat, ja que ha estat aprovat i firmat pels representants dels 25 estats membres de la Unió Europea i, perquè pugui començar a aplicar-se, ha de ser ratificat per tots aquests 25 estats segons els procediments previstos en el seu ordenament jurídic per la ratificació de tractats internacionals. Tot i que legalment molt pocs estats hi estan obligats (Irlanda i Dinamarca), bastants governs han anunciat la celebració de referèndums (com ara a Espanya, Regne Unit, Portugal, França, Bèlgica, Luxemburg, Holanda, Polònia, República Txeca).

Una eventual revisió d'aquest Tractat en el futur també hauria de ser pactada i aprovada pels represen-

Aquest grup reclama una sobirania real del poble europeu a l'hora de prendre les decisions que afectaran a milions de persones.

tants del estats. Per tant, malgrat que l'article 1 del document declari que "la Constitució neix de la voluntat dels ciutadans i dels estats d'Europa de construir un futur comú", la realitat és que només els estats continuen sent "els senyors" del text. No existeix un subjecte europeu que es configuri com autèntic poder constituent democràtic.

Ara bé, és cert que aquest Tractat presenta un caràcter "constitucional" més aguditzat respecte la situació actual. Primerament, per la simplificació que significa. El conjunt de tractats europeus vigents, autèntic galimaties difícilment comprensible (¿qui sap, per exemple, que la Comunitat europea no és exactament el mateix que la Unió europea?), serà substituït per un únic tractat i una única organització, la Unió Europea, que tindrà personalitat jurídica internacional. Tindrem així una única norma superior que

fixarà les opcions fonamentals de l'organització, amb una funció similar a la d'una constitució.

De tota manera, segueix sent un text molt voluminós, dividit en quatre parts. Les dues primeres i alguns aspectes de la quarta són les que tenen un caràcter constitucional més clar. La primera inclou les disposicions bàsiques respecte els objectius, els principis, les institucions, els instruments jurídics i financers i les competències de la Unió. La segona part recull la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea. La tercera es titula "De les polítiques i el funcionament de la Unió", i és la part que més s'allunya de l'estil d'un text constitucional, al regular els objectius de les polítiques de la Unió amb un nivell de detall impropri d'una constitució. La quarta part regula els aspectes més tècnics en les "Disposicions generals i finals".

La denominació de Constitució per aquest conjunt de disposicions, que formalment són un tractat, tradueix aquests aspectes constitucionals del Tractat, però també té una dimensió simbòlica perillosa, doncs la paraula constitució evoca una legitimitat democràtica que ara per ara és més virtual que real. Com diu Castoriadis, "Pesa molt la il·lusió constitucional, la idea que n'hi ha prou amb tenir una Constitució perquè tot estigui en ordre". Per això, el debat sobre si és un Tractat o una Constitució no és només una discussió nominalista, sinó també de fons.

L'absència de cap aportació rellevant del nou text en matèria de legitimitat democràtica es posa de manifest en la forma de la seva adopció. Pel que fa a la redacció, un primer projecte ha estat obra de la Convenció europea, creada per decisió del Consell Europeu de Laeken de desembre del 2001. La Convenció europea ha estat formada per representants dels governs i dels parlaments dels estats, del Parlament europeu i de la Comissió europea. El Consell Europeu també va decidir que estaria presidida per l'antic cap d'estat francès Valéry Giscard d'Estaing i que tindria dos vicepresidents, l'italià Giuliano Amato y el belga Jean Luc Dehaene. Aquests càrrecs han estat completats per la Convenció amb l'establiment d'un òrgan executiu de direcció dels treballs anomenat Praesidium.

És indubtable que el mètode de la Convenció ha aportat transparència i pluralitat en comparació amb com s'han elaborat els tractats europeus fins ara. Transparència en la mesura en que les seves sessions han estat públiques i s'ha creat una pàgina web en la que es poden trobar tots

els documents que s'han presentat i discutit, tots els esborranys i les esmenes. També aporta pluralitat perquè a part dels tradicionals representants dels governs, també han pogut donar la seva opinió els representants dels parlaments estatals i de les institucions comunitàries. A més, la Convenció ha organitzat entrevistes i audicions amb experts i amb representants de la societat civil i ha utilitzat les noves tecnologies informàtiques per recollir aportacions diverses de manera oberta. Ara bé, ¿aquesta transparència i pluralitat impliquen aportar més legitimitat democràtica al procés de reforma de la Unió Europea? No crec que es pugui contestar afirmativament, per diferents raons.

En primer lloc, la Convenció no ha partit d'un mandat ciutadà, els seus membres tenen un nivell de representativitat molt variable si tenim en compte les diferències de població entre els estats membres, l'assignació de dos parlamentaris per estat silencia les veus minoritàries en els parlaments, i no s'ha previst una representació de les regions.

En segon lloc, els mètodes de treball que s'han utilitzat són molt discutibles des d'un punt de vista democràtic. S'ha optat per un mètode anomenat deliberatiu, que ha suposat en la pràctica un paper decisiu del Praesidium. No s'ha votat mai i ha estat el Praesidium qui ha elaborat el text definitiu recollint el sentit de la majoria, a partir dels debats i les esmenes presentades. Per posar només un exemple: la proposta franco-alemana de crear un president estable pel Consell Europeu va ser defensada pels estats grans, i en la discussió plenària d'un total de poc més de 90 intervencions, més de 60 es van pronunciar en contra. Per escrit es van presentar 80 esmenes.

Josep Borrell és l'actual president del Parlament Europeu

Malgrat això, la proposta es va mantenir i es va donar per aprovada.

El Tractat es va firmar a Roma el 29 d'octubre de 2004. L'última paraula l'han tingut els estats, no els ciutadans.

En tercer lloc, la Convenció no ha tingut poder de decisió, només ha elaborat un projecte que té el valor d'una proposta que es presenta als representants dels governs dels estats, únics que poden decidir el contingut final de la reforma. Per tant, una vegada la Convenció va acabar els seus treballs es va convocar, a l'octubre del 2003, una Conferència Intergovernamental (la CIG) per negociar el text definitiu. La prova més clara de que els representants dels governs tenen tot el poder en les seves mans ha estat el fracàs del Consell Europeu de desembre del 2003 a Brussel·les, quan estava previst que s'aprovés la Constitució i el desacord sobre un dels articles del projecte de

Tractat va impedir aquesta aprovació. La CIG es va tornar a reunir a mitjans de maig del 2004 i al mes de juny es va arribar a un acord polític que implica modificacions en alguns aspectes importants del projecte, sobre tot en l'àmbit institucional.

Finalment, el Tractat es va firmar a Roma el 29 d'octubre del 2004. L'última paraula l'han tingut, doncs, els estats, no els ciutadans. Ni tan sols els referèndums previstos poden ser considerats com una manera de legitimar democràticament el Tractat a nivell europeu, doncs només condicionen la posició d'un estat, i ja hem dit que per que el Tractat pugui entrar en vigor cal la ratificació dels 25 estats membres.

¿Pas endavant o oportunitat perduda?

La confusió regna també en el debat sobre el contingut del Tractat constitucional. Al tractar-se d'un document de 448 articles resulta impossible de fer un anàlisi exhaustiu i

Un parell d'exemples de les reaccions en contra de la constitució europea.

per tant els comentaris que faré a continuació necessàriament seran de caràcter general. Primer que res, cal ressaltar el caràcter continuista de la Constitució en relació amb l'actual Tractat de la Unió Europea. La Constitució no comporta canvis radicals ni en el funcionament ni en les polítiques de la Unió Europea. Es tracta, més aviat, de reformes que pretenen clarificar, simplificar i introduir algunes millores tècniques en l'actual sistema. Així, per exemple, una de les qüestions que més positivament es valora és la inclusió en el text del Tractat constitucional de la Carta de drets fonamentals.

Certament això representa una novetat, però una novetat relativa en la mesura en que el Tribunal de Justícia de les Comunitat europees ha desenvolupat des dels anys seixanta una jurisprudència protectora dels

drets fonamentals. La Carta recull aquesta realitat i la fa més visible. Un comentari semblant es pot fer respecte la delimitació de competències entre la Unió Europea i els estats membres, qüestió que apareix per primera vegada regulada de manera detallada, però amb un contingut que reproduïx bàsicament el que ara ja és la pràctica de les institucions europees i la jurisprudència del Tribunal de Justícia.

També en l'àmbit institucional les línies bàsiques del model actual es mantenen i es reafirmen les tendències de la seva evolució en els darrers anys: un reforç simultani del parlamentarisme i de la presència dels estats en la presa de decisions. El Parlament europeu amplia la seva capacitat d'influència, tant en el procediment legislatiu com en l'elecció del President de la Comissió europea.

Però aquesta afirmació s'ha de matisar amb dues consideracions.

La primera és que en alguns àmbits importants, com l'harmonització fiscal, o alguns aspectes de la política social o de la política de medi ambient, se l'exclou del poder de decisió, que es reserva pel Consell de ministres, sent el Parlament merament consultat. La segona és que el poder legislatiu el comparteix sempre amb el Consell de ministres. Això no tindria perquè ser negatiu si aquest Consell es configurés com una segona cambra legislativa de representació territorial, però en realitat aquesta institució està formada pels representats dels poders executius dels Estats i acumula alhora funcions executives i legislatives.

Efectivament, es manté la bicefàlia en el que podríem dir "el govern" eu-

ropeu: Consell i Comissió conserven competències executives. També s'ha de dir que el Tractat constitucional modifica la regla de les votacions per majoria en el si del Consell, per fer més explícit que es basa en dos criteris: majoria d'estats i majoria de població. L'articulació concreta d'aquest principi continua sent, de tota manera, força complexa. Paral·lelament, la Constitució reforça el paper del Consell Europeu, format pels caps d'estat i de govern dels Estats membres, creant la figura del seu President, que serà escollit per un període de dos anys i mig pels propis membres del Consell Europeu. Aquest càrrec no podrà ser compatible amb l'exercici d'un mandat nacional. Malgrat que formalment només serà el president d'una de les institucions de la Unió (la Comissió i el Parlament també tenen el seu president) a la pràctica, degut al nivell polític de la institució, actuarà com el president de la Unió. La cara visible de la Unió serà, doncs, la menys democràtica de totes.

En d'altres àmbits, pocs canvis s'han introduït. Aquest és el cas, per exemple, del reconeixement i de la participació de les entitats subestamentals que continua, com ara, dependent de cada estat membre. També és el cas de la majoria de les polítiques de la Unió, que es recullen a la tercera part del Tractat que, de fet, gairebé ni es va discutir per part de la Convenció europea. Les novetats que s'han introduït són més aviat de caràcter tècnic, i per tant no podem dir que la Constitució representi un gran pas endavant en matèria social o mediambiental.

L'exemple potser més clar el constitueix la Política exterior. Sorprenentment sovint l'afirmació de que aquesta Constitució és necessària per reforçar Europa enfront de les

La política de l'OTAN condiciona les decisions a Europa. A la foto, el secretari general de l'OTAN, el nord-americà Lord Robertson i el representant de la UE, Javier Solana.

polítiques unilaterals i imperialistes del govern nord-americà de George Bush. El cert és que el Tractat no dóna instruments a la Unió Europea per complir aquesta tasca. Per una banda, exigeix que totes les decisions de principi en matèria de política exterior s'adoptin per unanimitat. Això dóna un dret de veto a tots els Estats, que a la pràctica significa que qualsevol d'ells pugui impedir que la Unió Europea adopti una decisió contrària o alternativa a la política dels Estats Units.

Per altra banda, el Tractat constitucional expressament prohibeix que cap decisió de la UE entri en conflicte amb les polítiques de la OTAN, és a dir, amb les polítiques de defensa dels Estats Units, que lideren aquesta organització. Tot plegat impedeix el desenvolupament d'una política exterior i de defensa europea independent. L'única novetat destacable en matèria de política exterior és la figura del Ministre d'Assumptes Exteriors, que unifica el dos càrrecs actuals: comissari de relacions exteriors i Alt Representant de la Política Exterior i de Seguretat comuna.

Aquesta unificació, però, és merament orgànica i no funcional. És a dir, es tracta d'un càrrec amb "doble barret": serà vicepresident de la Comissió i actuarà com a tal en els àmbits comunitaris de les relacions exteriors (política comercial, entre d'altres), però serà nomenat pel Consell Europeu i actuarà sota el seu mandat en el terreny de la PESC. Aquesta ambigüïtat, a cavall entre dues institucions que representen interessos diferents, pot limitar el seu potencial d'unificar i enfortir la representació exterior de la Unió.

En definitiva, la Constitució europea és essencialment continuadora de l'actual Unió Europea i si bé algunes de les reformes que aporta es poden considerar positives si les comparem amb l'actual Tractat, les seves mancances justifiquen que es pugui considerar com una gran oportunitat perduda per construir una Unió Europea més democràtica i fer d'Europa un contrapès als EEUU.

Montserrat Pi Llorens
Professora de Dret Internacional
Públic a la UAB

La classe dominant brasilera ataca als que lluiten per la justícia social

Balanç del govern de Lula segons el Moviment dels Treballadors Rurals Sense Terra del Brasil

En aquest document socialitzem les nostres reflexions sobre la situació de la lluita per la Reforma Agrària al Brasil (...). D'un costat, continuem amb gairebé 200.000 famílies acampades. Prop del 70% d'elles tenen vincles amb el Moviment dels Treballadors Rurals Sense Terra (MST). Les altres estan organitzades per altres moviments socials i pels sindicats de treballadors rurals.

Tot i la dimensió del problema, el govern de Lula manté el ritme lent en l'adopció de mesures concretes per assentar aquestes famílies. Les xifres de l'MST indiquen que aquest any el govern ha aconseguit assentar menys de 6.000 famílies acampades. No assentar als acampats significa exigir un grau de sacrifici molt gran a les famílies i, per tant, mantenir un focus de tensió social. La Reforma Agrària al Brasil encara pateix les seqüeles de la falta d'acció de l'etapa Fernando Henrique Cardoso. Hi ha famílies que porten més de 5 anys acampades, passant tot tipus de dificultats. El govern no aconsegueix ni distribuir amb regularitat les cistelles bàsiques per a aquestes famílies. Cada endarreriment genera fam i motiva protestes, tal i com la premsa ha registrat en diverses regions.

La classe dominant, aliada amb els

grans latifundistes, continua la seva propaganda sistemàtica de projectar l'agronegoci com la solució per a bona part dels problemes del país. Els latifundis es modernitzen, augmenten les seves exportacions, produeixen dòlars, però no produeixen menjar, treball ni renda per al poble brasiler. Només una minoria de grans propietaris, que es dediquen al monocultiu, amb alts costos per al medi ambient, s'està enriquant.

Hi ha famílies que porten més de 5 anys acampades. El govern no aconsegueix distribuir amb regularitat les cistelles bàsiques per a aquestes famílies.

És important observar que l'estudi sobre les transformacions tecnològiques promogut per la Fundació Seade (Fundação Sistema Estadual de Análise de Dados de São Paulo) i per la Unicamp (Universitat de Campinas), va revelar que l'adopció dels mètodes de conreu de l'agronegoci en tot el país provocaria una reducció del 70% de mà d'obra en el sector agrícola. O sigui, el desenvolupament de l'agronegoci genera més atur.

L'anomenada gran premsa brasilera representa lleialment els interessos de la classe dominant i dels latifundis exportadors, acomplint el paper de realitzar la seva exhortació quotidiana en contra de l'MST i la Reforma Agrària. Qualsevol persona que conegui la realitat brasilera només per aquests mitjans de comunicació, estaria convençuda que al Brasil ja no hi ha latifundis, ni pobres, ni atur, ni fam. També estaria convençut que l'MST està constituït per una colla de dementats i bolxevics fora de lloc que mereixen la presó!

Tot això no ens espanta. La classe dominant brasilera i els seus portaveus sempre defensaren els seus privilegis tant sols, atacant als que lluiten per la justícia social. Volem només el que ens pertany: terra, dignitat i el dret sagrat de treballar tots els dies.

El Govern reafirma sistemàticament que té el compromís polític de fer la Reforma Agrària, però en la pràctica la ineficiència de la màquina burocràtica impedeix la seva realització. Tot i això, en aquest escenari d'inactivitat hi ha alguna cosa de positiu: el govern va anunciar l'obertura a concurs públic de 4.500 noves places per a l'INCRA (l'Institut governamental encarregat de la Reforma Agrària), tornant

així al mateix nombre de funcionaris de la dècada de 1970. L'alliberament de recursos per a l'assistència tècnica també és positiu; però les desapropiacions de latifundis estan aturades. I, pitjor, el govern encara no veu la Reforma Agrària com a part d'un nou model de desenvolupament agrícola. En el fons, el que ens entristeix és veure la repetició d'accions de governs anteriors, quan es prioritzaven mesures de compensació social.

L'MST ha criticat durament l'actual política econòmica que afavoreix només les multinacionals, les exportacions, el capital estranger i els bancs. Defensem una política econòmica centrada en generar llocs de treball i considerem la Reforma Agrària com a instrument de distribució de la renda, sosteniment de les famílies al camp, producció d'aliments i democratització de la propietat.

La política econòmica del model en curs pren la direcció oposada. Si no canviem la política econòmica, si no discutim un nou model, no hi haurà espai per a la Reforma Agrària. Estaran sepultades les esperances d'assentar-se al camp i de recuperar la seva ciutadania de milions de famílies. Continuarem lluitant, complint la missió d'organitzar els pobres del camp perquè lluitin pels seus drets, pel canvi de la política econòmica i per la Reforma Agrària. Esperem que, passades les eleccions municipals, el govern tingui el coratge de reprendre el debat sobre el model econòmic i que segueixi el camí de la construcció d'un projecte popular pel Brasil. De la nostra part, afirmem que continuarem fermes en el camí de les lluites socials, perquè ningú mereix i suporta viure sota una lona negra (la lona preta amb que es construeixen els acampaments)

L'actual política agrària, segueix afavorint les multinacionals, en detriment de les economies locals

Les dimensions de la situació dels sense terra no han trobat una ràpida resposta de Lula, tot i les promeses inicials

per molt temps, il·lusionat tant sols per promeses que no omplen l'estómac. Els treballadors i les treballadores rurals necessiten accions concretes i urgents per part dels governants. I ja. Una forta abraçada per a tots i totes!

**Secretaria Nacional de l'MST.
Butlletí núm 73 de setembre de 2004**

Agraïm la col·laboració del Comitè de Suport del MST de Barcelona per la traducció al català d'aquest text en portuguès.

França, com a potència excolonial, continua tenint molts interessos econòmics sobre la zona

Claus per entendre el conflicte de Costa d'Ivori

Orígens del conflicte. Cop d'estat de 1999

L'origen del brot de violència a Costa d'Ivori que va emergir a la premsa internacional el passat novembre, hem de buscar-lo el dia 24 de desembre de 1999, dia del cop d'estat militar del general Robert Gueï amb el suport d'un aspirant a president nascut a Burkina Fasso, Alassane Ouattara. Aquest cop d'estat va fer caure del govern el llavors president, Heri Honan Bedié, acusat de corrupció.

Aquest fet va provocar moviments polítics, desestabilització social i paralitzacions de l'ajut econòmic de la comunitat internacional. El general R. Gueï va intentar perpetuar-se al poder reformulant la constitució per tal que tan sols els ivorians fossin els que poguessin accedir a llocs de poder. Amb aquesta iniciativa, perjudicava greument les aspiracions de qui li va donar suport, Alassane Ouattara. Aquesta situació però, només va prolongar-se un any, ja que per les pressions internacionals i de la UE, va veure's obligat a organitzar eleccions per escollir un nou cap de govern. Hi va haver llavors, l'intent de frau electoral per part de R. Gueï. Però gràcies a les manifestacions de la població i de més pressions internacionals, qui definitivament va arribar al poder, fou l'actual president, Laurent Gbagbo. Qui realment va escollir el

poble. Socialista i cristià, rebia tot el suport del llavors també cap de govern de la república francesa, Lionel Jospin.

La situació sota el mandat de Laurent Gbagbo

La situació però, va desembocar en un conflicte armat al setembre del 2002. Aquest conflicte enfrontava, i enfronta avui, dues parts. Per una banda, els rebels, organitzats sota el nom de Forces Nouvelles (Forces Noves, FN) dirigides per Guillaume Soro, i les forces governamentals de L. Gbagbo. Els rebels varen fer-se amb la part nord, (s'inclou la zona de Boauké i també la Vall de Bandama, zones amb poca seguretat i amb pocs recursos i infraestructures) i el govern va fer-se amb el sud del país.

França va desenvolupar el paper de força medidora i es diu que va evitar un cop d'estat contra L. Gbagbo, però el que sí va ocórrer fou que aquest enfrontament armat va provocar el desplaçament de la població cap a zones més segures durant els mesos de setembre a desembre del 2002 i també molts morts. La situació va desbocar-se i ni el govern ni els militars fidels al govern varen aconseguir el control sobre les forces rebels. Així fou com el país va quedar dividit en dues zones ben diferenciades. Fou al gener del 2003, quan es va signar l'acord de pau en

tre les forces rebels i el govern a través de la mediació de l'ONU i el govern francès liderat per L. Jospin, els quals ja havien enviat cascos blaus a la zona.

Cal dir també que en aquest conflicte hi prenen part països limítrofs com són Burkina Fasso o Libèria, donant suport als rebels amb armes, homes i diners. Malgrat aquests acords de pau, la situació no s'ha estabilitzat i per aquest motiu, aquests dies tornen aparèixer als mitjans notícies sobre noves revoltes al país que tornen enfrontar les dues parts, les forces oposidores i les forces que defensen el govern.

Quins són els interessos de França a Costa d'Ivori?

Actualment, el govern té com a objectiu tornar a controlar aquesta zona centre per tal que la població retorni al seus llocs d'origen. Però serà una tasca ben difícil per a ells, ja que el govern francès liderat avui pel conservador Jacques Chirac, no està per la causa de L. Gbagbo, sinó que dóna el seu suport als rebels liderats per G. Soro. Això significa que L. Gbagbo no té prou força per normalitzar la situació i fer-se amb la zona nord rebel. Cal tenir present que França, com a potència excolonial, continua avui amb molts interessos sobre aquella zona. Se l'acusa per tant, de no ser un bon

agent mediador per aquesta doble condició.

Costa d'Ivori pot suposar per França controlar una de les ciutats que ha esdevingut motor econòmic en aquella zona tan desfavorida, Abidjan. On hi ha unes 1000 empreses d'origen francès registrades com a ivorians. A més, Costa d'Ivori és també un país on hi cal desenvolupar aspectes com ara les telecomunicacions, les vies ferroviàries o la gestió de l'aigua. Un pila de possibilitats de negoci de les quals, França i tampoc Estats Units, no hi són indiferents.

Últim esclat de violència a Costa d'Ivori

Pel que fa a aquest últim esclat violent a Costa d'Ivori, cal dir que es deu a la violació dels acords de Pau firmats a Marcoussis (França) durant el 2004. En aquests acords s'exigia el desarmament de les dues parts. Però el govern, va atacar les forces rebels del nord a Boauké, va matar a 9 soldats francesos. Això va provocar la resposta immediata de França que va destruir tota l'aviació de Costa d'Ivori: dos avions i sis helicòpters. Tal i com està la situació doncs, L. Gbagbo té davant seu un panorama força complicat. Ara són els rebels de G. Soro qui tenen superioritat, gràcies al suport de França. Només dir que de cara el 2005, estaven previstes eleccions. Davant d'aquesta situació no sabem si serà possible la seva celebració.

Amb tot plegat, L. Gbagbo ha optat per un discurs nacionalista, per tal de crear una oposició contra els interessos francesos; però també de Burkina Fasso o Libèria que pretenen desestabilitzar la zona per inte-

Les mobilitzacions populars a Costa d'Ivori han estat durament reprimides pel govern provocant diverses morts

ressos de la seva pròpia sobirania nacional. A partir d'aquí molts mitjans de comunicació acusen amb paraules i imatges, a l'actual president per afavorir i manipular la seva població per tal que vagi a la caça de blancs, amb els corresponents incendis, saquejos i destrosses. Tot donat una visió de la població ivoriana com una gent més aviat primitiva i sense massa criteri. Podríem, en principi, dubtar d'una percepció tan etnocentrista ja que molts dels ferits i morts pertanyen a la població civil sense distinció de cap mena. Segons informacions de la Fundació Akwaba, amb seu a Bouaké, als hospitals d'Abidjan hi ha més de 1000 ferits de bala, pallisses i metralla. La majoria són joves, d'entre 20-25 anys, i també moltes dones. Desenes (més de 50 persones) han perdut la vida per oposar-se amb les seves

mans i la seva veu als militars francesos. Els francesos, per la seva banda, van armats i estan protegits per les Nacions Unides.

Tal com dèiem, no existeixen massa mitjans de comunicació que donin una altra versió als fets. França no conforme amb visualitzar l'agonia d'un poble i malmetre la seva sobirania, també fa servir la guerra mediàtica per sortir triomfant en aquest combat tant deslleial. La població està molt indignada pel comportament de França tant per la seva ofensiva militar contra els civils, com per les declaracions fetes per J. Chirac sobre L. Gbagbo "és un govern feixista i qüestionable".

Informació elaborada pel Grup d'Àfrica Negra Lliga dels Drets dels Pobles

Procesan y ordenan arrestar a Pinochet por el Plan Cóndor

Chile: la memoria se impone a la barbarie

El ex dictador Augusto Pinochet no está loco. Así lo estableció ayer el juez Juan Guzmán al procesarlo por su responsabilidad sobre nueve detenidos desaparecidos y un homicidio, todos crímenes cometidos bajo la impronta del Plan Cóndor, la coordinación de los servicios secretos de las dictaduras del Cono Sur para eliminar a sus opositores en los años 70.

Después de casi cuatro años de escabullir su responsabilidad por los múltiples crímenes perpetrados durante la dictadura que encabezó entre 1973 y marzo del 90, parapetado en una "demencia cortical", finalmente ayer su trinchera se desplomó una vez más. Su nuevo procesamiento —que devela que Pinochet, de 89 años, aún controla sus esfínteres y mantiene un alto nivel de vigilancia— le ordena además permanecer en detención domiciliaria.

Mientras los abogados querellantes celebraban el fallo como "histórico", los defensores del ex dictador presentaron un recurso de hábeas corpus ante la Corte de Apelaciones de Santiago y lograron frenar el arresto hasta que la Corte se expida. "El fallo sobrepasa los derechos humanos que tanto se pregonan en este país al someter a proceso a una persona que no está en condiciones de defenderse", alegó el abogado Pablo Rodríguez.

El juez Guzmán empezó a investigarlo a mediados de año, después de que la Corte de Apelaciones lo despojara de la inmunidad que tenía como ex presidente, decisión ra-

tificada luego por la Corte Suprema. El mismo magistrado ya había arrestado y procesado a Pinochet por otra causa, la Caravana de la Muerte, pero en 2002 fue sobreesido por la Corte Suprema, que acogió un informe médico que le diagnosticó una demencia leve.

Pieza clave en la decisión del juez Guzmán de ayer, que contó con tres peritos médicos para adoptar una resolución, fue la entrevista que Pinochet concedió a un canal de TV de Miami el 24 de noviembre de 2003. Allí demostró gran capacidad cognoscitiva y habilidad —dice Guzmán en su fallo— al responder que "todo lo que se hizo, se hizo meditado". También lo demuestra cuando dice que los llamados "excesos" (crímenes y tortura) no obedecían a órdenes suyas, endosándoselos a "subalternos que actúan y se quedan calladitos".

Un segundo factor que influyó en la decisión de Guzmán fueron las respuestas que Pinochet dio al interrogatorio del juez Sergio Muñoz, quien investiga el origen de los 8 millones de dólares que el ex dictador ocultó en una cuenta en el banco Riggs de Estados Unidos. Allí demostró "coherencia, lógica, una memoria bastante acuciosa y precisión en sus respuestas", dice Guzmán.

Ocho de las nueve víctimas que ayer fueron mencionadas en el fallo fueron detenidas con la colaboración de la Policía Federal Argentina. El primero es Jorge Fuentes Alarcón, detenido en mayo de 1975, al ingresar a Paraguay proveniente de Argentina,

junto al dirigente trasandino Amílcar Santucho. Fuentes fue después trasladado a Chile, a una de las tantas cárceles secretas de la DINA, la policía secreta de Pinochet; fue torturado y desaparecido en enero de 1976.

También puso su nombre en el juicio el que fuera fundador del MIR, Edgardo Enríquez, detenido en Buenos Aires el 10 de abril de 1976 por agentes de seguridad argentinos. Entre ellos, Osvaldo "Balita" Riveiro, quien el 27 de agosto de 1975, siendo el segundo jefe del SIE, entregaba a la DINA una completa información sobre la Junta Coordinadora Revolucionaria, la que también dio al coronel Podestá, agregado militar de Paraguay en Buenos Aires. Riveiro viajó a Santiago el 2 de setiembre de 1975, invitado por el jefe de la DINA con su esposa, y llevó como regalo la "relación completa de todos los chilenos ingresados a la Argentina después del 11 de setiembre de 1973". En uno de los mensajes entre el jefe de la DINA en Buenos Aires, Enrique Arancibia Clavel y su casa matriz en Santiago, se lee: Riveiro "tiene la idea de formar una central de inteligencia coordinada entre Chile, Argentina, Uruguay y Paraguay".

Por ello, Eduardo Contreras, abogado querellante, dijo ayer: "Es un fallo histórico que abre una nueva página en el Derecho Penal Internacional".

Mónica González Clarín

Article extret del diari Clarin del 15 de desembre de 2004

Una gran part de les produccions brasilenyes denúncien la marginalitat i la pobresa dels nuclis urbans

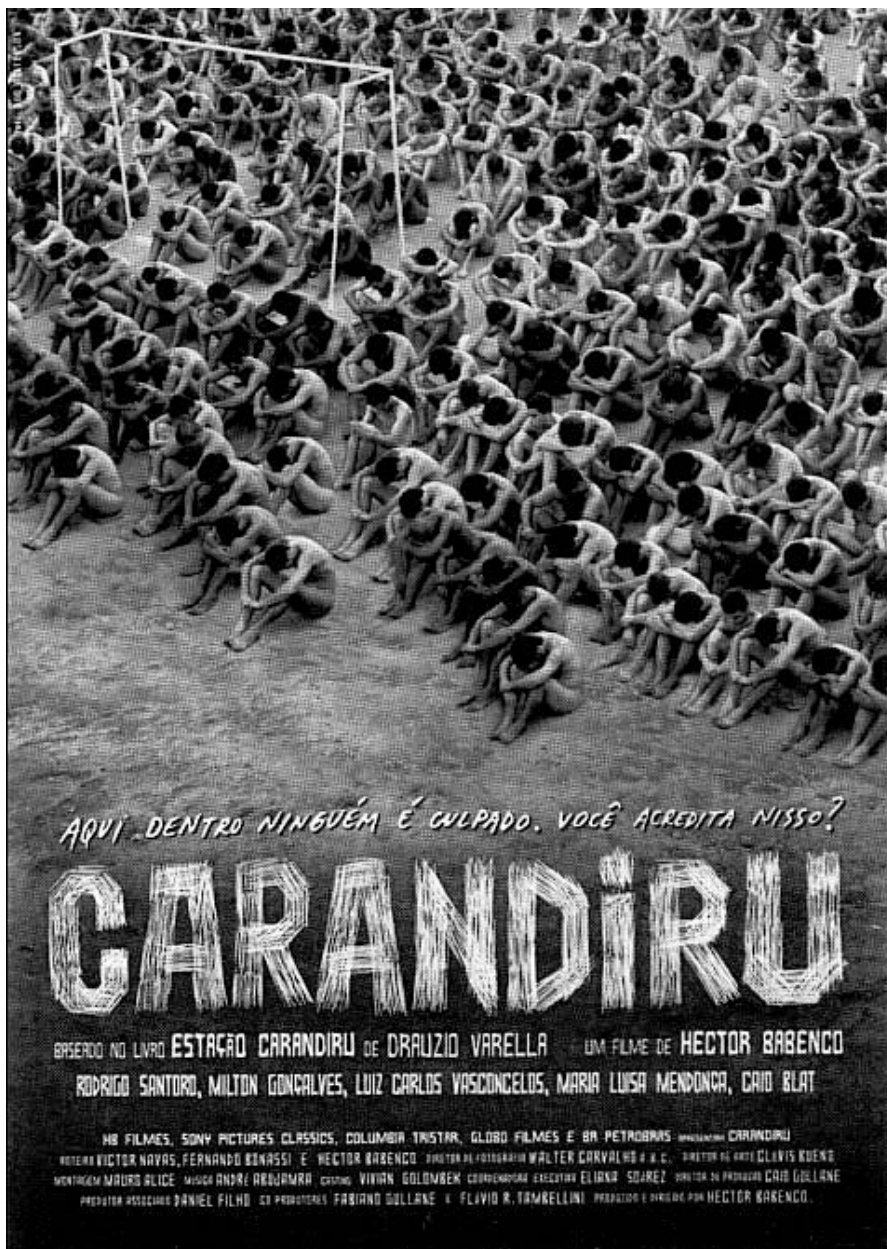
Cinema i realitat social a Brasil

“Crec que el cinema ha de ser el vehicle per apropar-nos a temes que reflecteixen la realitat social, en aquests moments de crisi social i econòmica on els valors, no tan sols a Brasil sinó arreu del món, haurien d'estar en primera línia.” Volem començar amb aquesta declaració de principis del director Helvécio Raton, l'autor de *Radio Favela*, un breu recorregut pel cinema recent produït a Brasil que aposta per promoure la cultura de la pau i la defensa dels drets humans, alhora que denuncia les causes de la marginalitat i de la pobresa en el nucli urbans.

Alguns d'aquests títols han arribat a les nostres pantalles amb gran fortuna, com ara *Cidade de Deus* (2002). D'altres, com *Carandiru* (2003) o *Madame Satã* (2003) no han tingut la mateixa sort. Sovint basats en casos reals, adopten un caràcter documental i al mateix temps aposten per una opció estètica i un llenguatge que els dota de les qualitats d'obra artística que sempre ha de tenir el cinema.

Es tracta, en definitiva, d'una proposta que allunya l'espectador del tòpic del paisatge de postal, de samba o de carnivals, i que provoca sempre la reflexió.

Adoptant un ordre cronològic, esmentarem en primer lloc *Estação Central de Brasil*, del director Walter Salles, que actualment té en cartellera la commovedora *Diários de motocicleta*. Estrenada el 1998, representa pel cinema brasiler recuperar la creativitat del “Cinema

Impactant cartell de la pel·lícula *Carandiru*, seleccionada a participar en el Festival de Cannes

Novo” dels anys 50 i 60. Fou candidata als òscars a millor pel·lícula estrangera i a millor actriu principal.

Salles havia tractat en el film anterior, *Terra Estrangeira* (1995), les conseqüències dels problemes eco-

nòmics que obligaven a tota una generació a emigrar al sud industrialitzat o a fora del país. A *Estação Central de Brasil* l'acció comença a la principal estació ferroviària de Rio de Janeiro. Allà Dora (l'extraordinària actriu Fernanda Montene-

Cidade de Deus, basada en la novel·la de Paolo Lins, és una reflexió sobre l'extrema pobresa, i la violència que viuen els nens sense infantesa

gro) escriu cartes a persones analfabetes, per tal de completar la minsa pensió de mestra jubilada. Un cop a casa decideix quines envia i quines quedaran tancades en un calaix. Un dia arriben una dona i el seu fill de nou anys Josué. Quan la dona mor atropellada, Dora es fa càrrec del nen. Penedida d'haver-lo lliurat a una llar d'adopció en un primer moment, l'acompanyarà a la recerca del pare en un llarg viatge, que li oferirà a ella la possibilitat de recuperar la tendresa perduda.

El punt de trobada dels dos personatges, dona i nen, és l'espai deshumanitzat i anònim de l'estació. El paisatge que recorreran és inhòspit, com també ho és l'assentament de cases on finalment troben el pare. Aquesta duresa exterior es correspon amb els sentiments i les angoixes dels protagonistes.

La crítica ha relacionat aquest film amb *El lladre de bicicletes* (1948), exponent del millor neo-realisme italià, entre d'altres raons, pel retrat de la

relació entre un adult sever i amargat, i un nen espantat i idealista.

El director Jorge Furtado està considerat l'autor del millor curtmetratge del cinema brasiler, titulat *Ilha das Flores*, on ens narra el cicle vital d'un tomàquet des del camp de conreu fins als pestilents dipòsits d'escombraries on els més pobres i desposseïts es veuen obligats a buscar l'aliment.

El seu film *L'home que copiava* (2002) expressa la dimensió més individual de la crisi social del país, la falta d'estructura familiar, el consumisme i el relativisme moral.

El títol fa referència al protagonista, que s'encarrega de fer anar una fotocopiadora. Ell i els altres personatges, abandonats per una estructura social que no els dona l'oportunitat de millorar, creen un codi moral propi que justifica els pitjors actes: la falsificació, el robatori, el crim. És, en definitiva, la visió pessimista d'una societat on tot sembla estar corromput.

Les conseqüències de la fractura social sobre els destins individuals és el tema de *Cidade de Deus*, (2002), basada en la novel·la homònima autobiogràfica de Paolo Lins. Dirigida per Fernando Meirelles i Kátia Lund, assistent de direcció d'*Estació Central de Brasil*, es rodà amb un repartiment d'actors no professionals a les perilloses favelas de Rio de Janeiro.

Es presenta en tres talls temporals. El primer ens situa a finals dels anys 60. Buscapé té onze anys i és un dels centenars de nens de *Cidade de Deus*, un suburbi de Rio de Janeiro. Es manté allunyat dels grups de nens que roben i s'enfronten amb la policia. Ha trobat en la foto-

Terra Estrangeira narra les migracions forçoses causades per la pobresa

grafia un mitjà per salvar-se en el món violent de la favela.

Dadinho, un nen de la mateixa edat, arriba al barri. Somnia amb convertir-se en el criminal més perillós de Rio. Comença l'aprenentatge fent encàrrecs pels delinqüents locals, entre els quals destaca Cabeleira i la seva banda, atracadors de camions de gas. Ell li dona l'oportunitat de cometre el primer crim.

El segon període correspon als anys 70. Buscapé continua estudiant, tot i que està molt a prop de la frontera de la marginalitat. Dadinho ja és el cap d'una petita banda i segueix amb les mateixes ambicions. Ha substituït els robatoris pel tràfic de cocaïna, molt més rendible.

Per últim, el tercer tall ens porta a l'any 1989. Buscapé realitza els somnis de la seva infància, quan aconseguix una càmera i pot fotografiar el món de la favela, vedat per a tots els que no hi pertanyen. Dadinho, per la seva part, s'ha convertit en el narcotraficant més temut i respectat de

Madame Satã és una mirada a la societat brasilenya més marginal, i també una història èpica sobre com l'art pot provocar canvis en els prejudicis del públic

Rio, amb el nom de Zé Pequeno. Viu envoltat dels seus amics de la infància i protegit per un exèrcit de nens entre 9 i 14 anys. Disputa el seu poder amb Carrot, el cap de la banda rival. Un cobrador d'autobús, Manu Galinha, testimoni de la violació de la seva xicoteta, decideix venjar-la, tot matant a Zé Pequeno.

La cinta és una reflexió sobre l'extrema pobresa i la violència que viuen aquests nens sense infància, armats, enfrontats amb la policia, amb poques possibilitats de defugir la misèria

Malgrat les dificultats de la vida en els suburbis de les grans ciutats, on moltes persones es veuen abocades a una precària subsistència, trobem una esclatxa d'esperança en els dos films amb els quals acabarem aquest breu repàs al cinema brasiler.

En tots dos es presenta un exemple de superació de les dificultats, gràcies al suport de la vida comunitària, que reforça la solidaritat entre els veïns.

Radio Favela (2002) explica la història real d'una emissora de ràdio (Uma Onda No Ar) que va ser creada per un grup de quatre nois negres

d'un barri de faveles de Belo Horizonte a la dècada dels vuitanta. Aquesta veu dels sense veu va ser perseguida durant més de vint anys; la programació i el llenguatge viu li van donar èxits d'audiència molt considerables més enllà de la favela.

L'acció del film comença amb una batuda policial. Els narcotraficants fugen o amaguen la seva mercaderia, i una ràdio pirata adverteix als habitants de la favela que es protegeixin. L'objectiu de la policia és trobar la ràdio i fer-la callar. Jorge, el líder, és empresonat i explica als reclusos la història.

L'artista es converteix en un nou heroi popular i esdevé com el model que pot cohesionar la seva comunitat. És l'exemple de Carlinhos Brown al film de Fernando Trueba *El milagro de Candeal* (2004), que volem incloure-hi tot i ser de nacionalitat espanyola.

Bebo Valdés, el gran pianista cubà de 85 anys exiliat a Estocolm, viatja fins a Salvador de Bahia, on les músiques i les religions d'Àfrica s'han conservat en les formes més pures. Mateus, un músic bahià, l'introdueix en la comunitat afro-bahiana i el porta a Candeal, una favela que s'ha convertit en un lloc molt especial gràcies a la iniciativa de Carlinhos Brown i sobretot a l'esforç dels seus habitants. Allà no n'hi ha armes ni drogues. Sí que hi ha, en canvi, un conservatori de música, un centre de salut i les il·lusions de moltes persones que creuen que amb el seu esforç quotidià poden aconseguir una vida millor. És, en definitiva, un magnífic documental que ens fa gaudir la música i ens convida a confiar en que canviar les coses és possible.

Isabel Ruíz

Tots aquests llibres els podeu consultar a la Biblioteca de la Lliga

Bibliografia destacada

Un llibre, un autor

**Què m'ha passat?
En la fe, en la política,
en l'amor**
Francesc Puig i Busquets;
Editorial Mediterrània,
2004, 318 pàgines.

Què m'ha passat? És l'exclamació que li surt de l'ànima a Francesc Puig, impressionat de la seva pròpia evolució personal, en rellegir, trenta anys després, les cartes que ell mateix havia escrit a familiars i amics des d'Anglaterra, Salamanca i Roma on era per motius d'estudi i sobretot després, entre els anys 1963 i 1973, des de Xile on va viure i treballar com a sacerdot en barriades obreres, durant els governs d'Eduardo Frei i Salvador Allende. L'experiència humana, religiosa i política del "socialisme en llibertat" va ser decisiva per a ell, especialment quan va acabar empresonat, torturat i expulsat de Xile per la dictadura del general traïdor Pinochet. Aquest llibre pot ajudar a tots els lectors i lectores a pensar en la pròpia experiència vital i, per què no?, a ajudar-nos a viure millor en la intempèrie i la incertesa dels temps actuals.

**Hegemonia o supervivència.
Estats Units a la
recerca del domini
global.**
Noam Chomsky;
Empúries, Barcelona, 2004,
343 pàgines

Segons moltes opinions, fa més de mig segle que els Estats Units desenvolupen una ambiciosa estratègia imperial amb l'objectiu de mantenir el planeta sota el seu control sense tenir en compte les conseqüències ni els riscos de les seves accions. Actualment, el govern de Bush ha intensificat aquest procés i ha dut el país fins als límits del control imperial, posant el seu afany de poder per davant de la preservació del nostre planeta. A Hegemonia o supervivència Noam Chomsky investiga, amb el rigor que el caracteritza, com s'ha arribat a aquesta situació, quin perill ens amenaça i per què el govern d'Estats Units està disposat a arriscar el futur de la nostra espècie. Lúcid i molt ben documentat, Hegemonia o supervivència és el primer llibre que Chomsky ha escrit en molt temps, després de publicar diverses recopilacions d'articles i conferències, i és, sens dubte, l'assaig més ambiciós dels últims anys.

**Dar y tomar. ¿Qué
sucede con la ayuda
internacional?**
David Sogge;
Icaria Editorial,
Barcelona, 2004,
271 pàgines.

L'ajuda internacional és el resultat d'un esforç global caracteritzat per l'important flux de divises que involucra. És una activitat complicada, amb molts forats negres tot i que d'ella

s'espera que pugui respondre a nous i cada vegada més complexos problemes. Però ¿és realment capaç de fer-ho?

Tot i que se suposa que és una activitat generosa i desinteressada, amb freqüència perjudica més del que ajuda, beneficiant més als donants que als receptors. Pot ser d'una altra manera? Podem crear un sistema que genuïnament ajudi? Un sistema democràtic en la seva execució, efectiu en el seu impacte, adequat per la seva escala, just en els seus resultats? Dar i tomar aborda aquests interrogants. L'ajuda internacional és un tema que es afecta a tots, tant econòmic com èticament. Aquest llibre aposta per què l'ajuda deixi de ser un problema i es converteixi –per fi– en una solució.

**Diferentes,
desiguales y
desconectados.
Mapas de la
interculturalidad**
Néstor García Canclini;
Gedisa Editorial,
Barcelona, 2004,
223 pàgines.

A les societats occidentals la interacció entre cultures s'intensifica, impulsada pels intercanvis tecnològics i econòmics. L'augment de xocs interculturals fa pensar que no suportarem bé tanta proximitat.

Partint d'aquesta situació Néstor García Canclini elabora un llibre sobre teories socioculturals i fracassos polítics. Recórrer críticament la trajectòria recent de l'antropologia cultural, la sociologia i, també, d'algunes teories de la comunicació que solen pensar les diferències i desigualtats en termes d'inclusió i exclusió. Des d'una perspectiva transdisciplinària i intercultural, l'autor analitza amb un original enfocament les cultures juvenils i les societats del coneixement.

La Deshonra rusa
Anna Politkovskaya;
RBA, Barcelona, 2004,
218 pàgines

Des d'agost del 1999, Anna Politkovskaya, reportera de la revista Novaia Gazetta, ha visitat Txetxènia en més de quaranta ocasions per informar sobre la segona guerra que arrasa a aquesta petita república.

Al descriure el calvari de la població txetxena, Politkovskaya mostra que la prolongació del conflicte fa que la situació es torni cada vegada més incontrolable. La violència absoluta afavoreix a la minoria txetxena més radical, en detriment de la majoria partidària de les idees occidentals, al temps que deshumanitza als combatents d'ambdós bàndols. Els militars russos saquegen, violen i maten amb total impunitat. Per altra banda, els combatents txetxens són devorats per un sentiment de venjança que deriva a la criminalitat pura i dura.

Las guerras del agua
Vandana Shiva, Icaria Editorial, 2002,
159 pàgines

A *Las guerras del agua*, Vandana Shiva utilitza el seu coneixement de la ciència i la societat per analitzar la històrica erosió dels drets d'accés a l'aigua per part de les comunitats humanes. L'autora del llibre rebel·la com molts dels més importants conflictes actuals, moltes vegades emmascarats com a guerres ètniques o religioses, són de fet disputes per recursos naturals escassos i necessaris.

Las guerras del agua resalta la funció espiritual i tradicional que l'aigua ha tingut en comunitats històriques, i alerta de la privatització que amenaça cultures i formes de vida universals.

Vandana Shiva

Vandana Shiva és una de les pensadores més dinàmiques i provocadores del món en temes relacionats amb el medi ambient, amb els drets de la dona i amb qüestions internacionals. Física, ecologista i activista, l'any 1993 va ser distingida amb el Right Livelihood Award, el Premi Nobel alternatiu.

És directora de la Fundació per la Investigació de les Ciències, la Tecnologia i la Política de Recursos naturals. Ha publicat nombrosos llibres i articles entre els quals val la pena destacar els llibres *Biopirateria* i, juntament amb Maria mies, *Ecofeminismo* y *La praxis de l'ecofeminismo*.

Vandana Shiva es una de las científicas más radicales y prometedoras del mundo.

The Guardian

Shiva es un estallido de energía creativa, una potencia intelectual.

The progressive

Seminari a càrrec de l'antropòleg Lluís Mallart

El passat 19 i 21 d'octubre l'antropòleg Lluís Mallart i Guimerà va dirigir el seminari La salut, la malaltia i la medicina: la manera de fer i de pensar de la societat africana. Els Evuzok del Camerun. Les dues sessions van servir per introduir al públic sobre la riquesa cultural que hi ha a l'Àfrica.

Seguim dient que l'Àfrica és el gran continent desconegut, però gràcies a les aportacions com les de Lluís Mallart, mica en mica anem construint una base de coneixements per poder ser més crítics amb la informació que rebem de l'Àfrica.

Cicle de conferències consum ecologia i relacions sud-nord

Durant el mes de novembre vàrem organitzar, conjuntament amb la Secció Natura de la Unió Excursionista de Sabadell, un cicle orientat a reflexionar sobre què podem fer per assolir un món més just, sobretot, pel que fa al consum i l'ecologia.

Al cicle hi van participar Xavier Mayor, ecòleg; dos membres del CRIC (Centre de Recerca i Informació en Consum); Toni Codina, director de Setem; i Raül Màrquez i Quimet Colom del Comitè de Suport de l'MST de Barcelona.

En total hi van assistir unes 200 persones. No es descarta la possibilitat d'organitzar conjuntament cicles similars de cara al futur.

Conferència sobre el conflicte de Costa d'Ivori

L'emergència dels fets de Costa d'Ivori de novembre passat, va fer necessari organitzar una conferència per explicar, i donar claus per entendre el que està passant en l'anomenada "Suïssa africana". A l'acte hi van participar Marie Françoise Affoua, periodista de Costa d'Ivori; Patricia Rodríguez, responsable de l'Àrea d'Àfrica de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament de la Generalitat de Catalunya; i N'Guessan Yao, membre de la Fundació Akwaba.

Informacions diverses

Calendari amb fotografies de les comunitats indígenes chayahuites

El Grup de Yurimaguas ha realitzat un calendari amb fotografies de dones i nens de les comunitats Chayauites del Perú, amb qui fem projectes des de fa més de 12 anys. El calendari s'ha distribuït per diferents comerços de Sabadell, Castellar del Vallès, Rubí, Arenys de Munt i Sant Llorenç Savall. La totalitat de l'import de la venda del calendari anirà a parar al projecte de prevenció de la malària, inclòs en el marc del desenvolupament sanitari de les comunitats chayauites.

Participació en el catàleg d'accions de sensibilització de la diputació de barcelona

Per tercer any consecutiu la Lliga participarà en el catàleg d'accions de Diputació de Barcelona 2005, que ofereix als ajuntaments de la província. Enguany l'activitat la plantegem des de l'aproximació al pobles de la mediterrània, i concretament al Magrib, però seguim mantenint el tema transversal de la dona.

Projecte de sensibilització de Costa d'Ivori

Fa dos anys vàrem crear un consorci amb la Fundació Akwaba i Farmacèutics Mundi per un projecte de construcció de l'Hospital Materno Infantil Catalunya a Bouaké (Cosa d'Ivori). Arrel del conflicte iniciat el 2002, se n'ha retardat la construcció. Finalment, a principis de gener de 2005, ja estarà totalment construït, i es començarà a constituir l'estructura de gestió de l'hospital.

Per part nostra, aquest any 2005 iniciarem la campanya de sensibilització sobre l'Àfrica Occidental, a les comarques del Vallès Occidental, el Vallès Oriental, el Baix Llobregat i el Barcelonès.

p a p e r s

Publicació de la

**LLIGA DELS DRETS
DELS POBLES**

Podeu obtenir més informació a través de la nostra web
www.lligadelsdretsdelspobles.org
o contactar amb nosaltres mitjançant l'adreça electrònica
info@lligadelsdretsdelspobles.org

La Lliga dels Drets dels Pobles forma part de:

Coordinadora
Un Altre Món
és Possible

Finançament Ètic i Solidari

Utilitza aquest imprès si desitges fer-te soci/a de la Lliga dels Drets dels Pobles

Sí, desitjo col·laborar en els projectes i activitats que organitza la Lliga

**LLIGA DELS DRETS
DELS POBLES**

Dades personals

Nom i cognoms:

DNI:

Domicili:

Codi Postal:

Data de naixement:

E-Mail:

Població:

Telèfon:

Vull fer una aportació anual de €

Dades bancàries

Entitat	Oficina	DC	Compte corrent
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Data Signatura del titular

*També pots fer-te soci/a de la Lliga a través d'internet o per telèfon (al 93 723 71 02)

LLIGA DELS DRETS DELS POBLES: Carrer Sant Isidre, 140 (Ca l'Estruch) 08208 Sabadell